

*Gender-ongelijkheid, homofobie en geweld: de drie pijlers
van patriarchale normen en attitudes en hun onderlinge
relaties*

Samenvatting

Dit onderzoek bestudeert hoe attitudes ten aanzien van gender-(on)gelijkheid, heteronormativiteit en verschillende soorten geweld met elkaar verband houden. Naast aandacht voor de reeds vaker bestudeerde relaties tussen patriarchaat en geweld tegen vrouwen en homomannen, wordt specifieke aandacht besteed aan de relaties tussen patriarchale attitudes en gewelddadige conflicten. Het onderzoek bestudeert ook de mogelijkheden om patriarchale attitudes ten aanzien van gender, heteronormativiteit en geweld te veranderen, waardoor ze meer egalitair worden. De resultaten van het onderzoek worden gepresenteerd in drie afzonderlijke wetenschappelijke artikelen, elk gericht op een specifiek thema: het eerste behandelt de relaties tussen attitudes ten aanzien van gender-(on)gelijkheid en gewelddadige conflicten; het tweede bestudeert de relatie tussen homofobie en verschillende soorten geweld, waaronder gewapende conflicten; en het derde artikel onderzoekt hoe attitudes ten aanzien van gendergelijkheid, homoseksualiteit en verschillende soorten geweld met elkaar verband houden.

Het eerste artikel, “Gendergelijkheid, attitudes ten aanzien van gendergelijkheid en conflicten”, bouwt voort op eerder onderzoek dat correlaties aantoonde tussen niveaus van gendergelijkheid en gewapende conflicten, meer bepaald door de attitudes van individuen over gendergelijkheid aan de puzzel toe te voegen. Het artikel kijkt dus naar de relaties tussen attitudes ten aanzien van gendergelijkheid aan de ene kant, en de niveaus van gendergelijkheid in de politieke en sociaaleconomische sfeer, de aanwezigheid of afwezigheid van (interne) gewapende conflicten en algemene geweldsniveaus, aan de andere kant. Gegevens over attitudes ten aanzien van gendergelijkheid komen uit de World Values Surveys, de Global Gender Gap Index (politieke en sociaaleconomische gendergelijkheid), de Uppsala Conflict Data Base (gewapende conflicten) en de Global Peace Index (algemene vreedzaamheid).

De resultaten tonen een significant verband aan tussen attitudes ten aanzien van gendergelijkheid en niveaus van politieke en sociaaleconomische gendergelijkheid, afwezigheid of aanwezigheid van gewapende conflicten en algemene niveaus van geweld. Dit betekent dat in landen waar de bevolking grotendeels positief staat tegenover gendergelijkheid, er ook vrij hoge niveaus van gendergelijkheid zijn, lage niveaus van gewapende conflicten en over het algemeen lage niveaus van andere soorten geweld. Het betekent ook dat in landen waar de *attitudes* met betrekking tot gendergelijkheid onder de bevolking over het algemeen negatief is, er sprake is van lage *niveaus* van gendergelijkheid, hoge niveaus van gewapend conflict en hoge niveaus van geweld in het algemeen.

Het tweede artikel, “Wees niet homo: homofobie, geweld en conflicten”, bouwt voort op twee onderzoeksdomeinen: over de relaties tussen interpersoonlijk geweld en onverdraagzaamheid ten opzichte van homoseksualiteit, enerzijds, en tussen verschillende soorten geweld en genderongelijkheid, anderzijds. Dit onderzoek suggereert dat deze vormen van geweld allen dezelfde

wortels hebben: patriarchale normen en attitudes. Gegeven deze veronderstelling is de vraag hier of intolerantie van homoseksualiteit ook gekoppeld kan worden aan andere soorten van geweld - bijvoorbeeld gewapende conflicten – analoog aan de wijze waarop dit het geval is met betrekking tot genderongelijkheid. Het onderzoek maakt gebruik van verschillende bronnen: de World Values Survey, de Gay Happiness Index, het State Sponsored Homophobia Report, de Global Peace Index, de Uppsala Conflict Data Base, de Human Development Index en de Global Gender Gap Index. De bevindingen tonen aan dat landen met een lage mate van tolerantie voor homoseksualiteit over het algemeen een hoog algemeen niveau van geweld kennen en een hoog niveau van gewapende conflicten op hun eigen grondgebied hebben, terwijl landen met een hoge mate van tolerantie voor homoseksualiteit over het algemeen lage niveaus van geweld in eigen land kennen, maar wel militair optreden in het buitenland. Deze resultaten tonen aan de ene kant de noodzaak om na te denken over intolerantie ten opzichte van homoseksualiteit - en niet alleen intolerantie ten opzichte van genderongelijkheid - in beleid dat zich richt op vrede en gewelddadige conflicten. Anderzijds tonen ze aan dat er behoefte is aan breder georiënteerd onderzoek naar patriarchale attitudes, gender, seksualiteit en gewelddadige conflicten in de context van geopolitieke machtsverhoudingen en militaire interventies.

Het derde artikel, “Jonge mannen en gendertrainingen: wat gebeurt er met attitudes ten opzichte van geweld als de attitudes ten opzichte van patriarchale normen over mannelijkheid veranderen?”, bouwt voort op de twee vorige artikelen door na te gaan hoe attitudes ten aanzien van gendernormen, waaronder seksualiteit, en verschillende soorten geweld met elkaar verband houden. Kort samengevat: veranderen houdingen ten opzichte van geweld in dezelfde richting als de houding ten opzichte van gender en seksualiteit? Deze relaties worden onderzocht in een quasi-experimentele setting, namelijk een gendertraining. Organisaties over de hele wereld bieden tegenwoordig gendertraining in verschillende omgevingen om also de gendergelijkheid te vergroten en soms ook om geweld tegen vrouwen te doen afnemen. Steeds vaker zijn deze trainingen gericht op mannen. Het quasi-experiment heeft als doel om een klein stukje toe te voegen aan de complexe puzzel van hoe attitudes ten aanzien van patriarchale normen met betrekking tot gender, seksualiteit en geweld met elkaar verband houden door een gendertraining, verzorgd door een lokale ngo, voor jonge mannen in Mumbai, India, te bestuderen. Het onderzoek komt tot de bevinding dat de jonge mannen die een training in gender / mannelijkheid en seksualiteit hebben gekregen een aantal van hun opvattingen over gendergelijkheid, gender-gerelateerd geweld en homoseksualiteit veranderden van meer patriarchale naar meer egalitaire. Na de training stonden de deelnemers ook minder goedkeurend tegenover zowel geweld tegen vrouwen als geweld tegen homoseksuelen. De belangrijkste bevinding was echter dat er ook een positieve verandering was in de houding ten opzichte van de soorten geweld, ook al maakten die geen onderdeel van de cursus uit. Zo wezen ze marteling, collectief evenals militair geweld af. Dit toont aan dat de attitudes ten opzichte van gender en seksualiteit gerelateerd zijn aan de attitudes ten opzichte van geweld, waaronder zowel staatsgeweld als interpersoonlijk geweld. Anekdotisch bewijs suggereert echter dat de veranderingen alleen duurzaam kunnen zijn bij die deelnemers wier nieuwe, niet-patriarchale attitudes werden ondersteund door familie en vrienden, wat weerom de grenzen van gendertrainingen als methode voor verandering aantoonde.

Drie bevindingen van deze artikelen moeten worden benadrukt: ten eerste, ze laten een onderling verband zien tussen gender, seksualiteit en geweld en dragen zo bij aan het dieper inzicht in hun onderlinge samenhang. Ten tweede geven ze aan dat de *attitudes* ten opzichte van gender, seksualiteit en geweld gerelateerd zijn aan maatschappelijke *niveaus* van gendergelijkheid, seksuele rechten en geweld. De niveaus van en de attitudes ten opzichte van deze fenomenen zijn nog niet vaak vergeleken (dat wil zeggen, onderzoekers vergeleken bijvoorbeeld niveaus van gendergelijkheid met niveaus van seksueel geweld, maar niet niveaus van gelijkheid met attitudes ten opzichte van geweld, en vice versa).

Ten slotte is het cruciaal om patriarchale normen en attitudes ten aanzien van gender, seksualiteit en geweld in een samenleving in aanmerking te nemen bij het aanpakken van gewelddadige conflicten. Zoals eerder opgemerkt met betrekking tot het tweede artikel, wordt de relatie tussen de drie gecompliceerd door geopolitieke dynamiek. Aan de ene kant moeten regeringen, hulporganisaties, ngo's en andere actoren die werken aan het voorkomen van conflicten en het opbouwen van vrede gericht zijn op het verbeteren van gendergelijkheid en het vergroten van tolerantie voor homoseksualiteit om tot een duurzame afname van de interne conflict niveaus en een verbetering van de algemene niveaus van geweld in samenlevingen te komen. Anderzijds is er behoefte aan een beter begrip van de verhoudingen tussen gender, seksualiteit, militaire interventies en geopolitieke overheersing. Studies die in die richting gaan, zullen ook belangrijk zijn voor het kritisch herdenken van betekenissen en praktijken van liberale vrede en democratie.